

İLAHİYAT FAKÜLTESİ

FELSEFE TARİHİ

 ÜNİTE 6**İLKÇAĞ FELSEFESİ / Hellenistik Felsefe****Aristoteles Sonrası**

İlkçağ Felsefesi / Helenistik Felsefe

Kent devletinin sona erdiği M.Ö. 323 yılıyla Helenistik çağın son büyük imparatorluğunun Roma'nın bir parçası olduğu M.Ö. 30 yılı arasındaki dönemin felsefesine verilen addır.

Bu dönemde yer alan önemli felsefe ekolleri sırasıyla;

- Akademia ve Lykeum
- Epicuros (Epikür, Epiküros)
- Stoalılar, Stoa Okulu
- Septisizm, Septikler
- Yeni Platonculuk (Plotinos).

Bu dört okuldan, hazcı ahlâkı ve Tanrı'nın evrene müdahalesini reddeden varlık görüşüyle **Epiküros** felsefesi, daha ağır basan ve döneme çok büyük ölçüde damgasını vuran felsefe olmuştur.

Amaçlı bir evren anlayışıyla en yüksek insani iyi olarak, aklın doğru ve yerinde faaliyetine duyulan inanç ise, en güçlü ifadesini **Stoacılarda** bulmuştur.

Bu dönemde ortaya çıkan başka bir felsefe okulu da, dogmatik oldukları gerekçesiyle tüm felsefelere ve özellikle de Stoacı felsefeye gösterilen tepkiyle seçkinleşen, **kuşkuculuk** olmuştur.

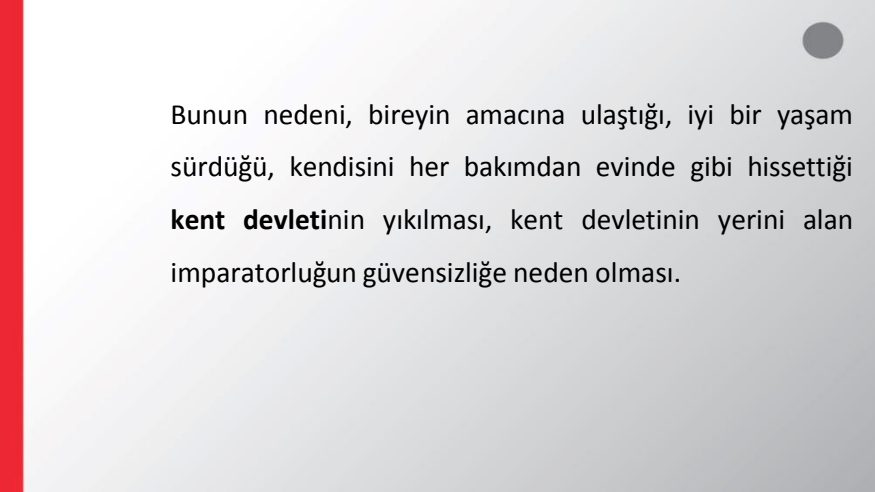
Genel Özellikler

Hellenistik felsefenin en önemli özelliği, bu felsefenin konularını **mantık**, **fizik** ve **etik** şeklinde düzenlemesidir.

Mantık, Aristoteles'ten miras alınan bir tavırla, bilgi teorisini de kapsayacak şekilde, doğru bilgiye ulaşmanın yöntemi ve felsefenin vazgeçilmez aracı olarak görülmüştür.

Aristo'dan sonra **ahlâk**, felsefenin bir numaralı disiplini, bir çeşit baş tacı olmuştur.

Bunun içindir ki, bu dönemde mantık ve metafizik yalnızca ahlâka bir giriş, ahlâka bir yardımcı olarak algılanmıştır.

Bunun nedeni, bireyin amacına ulaştığı, iyi bir yaşam sürdüğü, kendisini her bakımdan evinde gibi hissettiği **kent devletinin** yıkılması, kent devletinin yerini alan imparatorluğun güvensizliğe neden olması.

Böylesi bir toplum düzeninde, felsefeden beklenebilecek tek şey, ilgisini birey üzerinde yoğunlaştırması, bireyin felsefeden beklediği yol göstericilik görevini yerine getirmesidir.

Bu dönemde, felsefenin herkesçe kabul görmüş amacı, insanı mutlu bir yaşama ulaştırmak, bireye güven ve bilgelik kazandırarak, onun yaşadığı yabancılaşma ve yolunu kaybetmişlik duygusunu aşmasını sağlamaktır.

Epikürosçuluk

Epiküros (ya da Epikür), Helenistik felsefenin en önemli düşünürlerinden birisidir.

Epiküros, Septisizm de ve Stoacılıkta olduğu gibi, pratik felsefeye yani **ahlak** felsefesine yönelmiş ve bu alanda etkinlik göstermiştir.

Epiküros Felsefesi

Epiküros geliřtirmiř olduğu ahlak felsefesinin ana düşüncesi **mutluluktur** (eudaimonia).

Felsefenin görevi de buna göre belirlenmiştir, insanın mutluluğa giden yolunu araştırmak.

Doğru bilgini olmadan doğru eylem olmaz doğru bilginin ölçüsü iki temele sahiptir:

ilki **duyu verileri** ikincisi **haz** ve **acı**

Metafiziği

Metafiziğiyle, insanı Tanrı ve ölüm korkusundan kurtarıp, bir ruh sükûnetine ulaştırmayı amaçlayan Epiküros, daha önceki atomcular gibi, gerçekten var olanın son çözümlemede iki türden şeye indirgenebileceğini belirtmiştir:

Atomlar ve boşluk

Evreni sınırlayan hiçbir şey bulunmadığını, söyleyen Epiküros, buradan evreni meydana getiren bileşenlerin de sınırsız olmaları gerektiği sonucunu çıkartır.

Bir atom varlığa gelmiş olamayacağı gibi, yok olup gitmez de.

O değişmez, nicelik bakımından artmaz ve azalmaz.

Atom homojen bir birimdir.

Epiküros söz konusu maddi evren görüşünü, Tanrıları da içerecek şekilde genişletmiştir.

Tanrılar da, var oldukları için, ona göre, atomlardan meydana gelmiş olmalıdır.

Bununla birlikte, Tanrıları meydana getiren atomlar en ince ve en yetkin atomlardır.

Epiküros, Tanrıları içinde yaşadığımız dünyanın oldukça uzağında bir yere yerleştirir.

Tanrıların yeryüzünde olup bitenlere karışmadıkları, dünyadaki her şeyin yalnızca atomların çarpışmaları ve birleşmeleri sonucunda doğal olarak oluştuğu anlamına gelir.

Epiküros'un materyalist teolojisi insanları Tanrı korkusundan kurtarmayı amaçlar.

İYİ BİR İNSANI
GÖZ ÖNÜNE ALIP SÜREKLİ ONU
DÜŞÜNMEMİZ; SANKİ BİZİ
GÖZLÜYORMUŞ, HER YAPTIĞIMIZI
GÖRÜYORMUŞ GİBİ YAŞAYIP
DAVRANMAMIZ GEREKİR

**Epiküros için bu iyi insan
Elbette Sokrates'ti**

Felsefe insanı cehalet
ve batıl inançlardan
kurtardığı için
önemliydi.

Epiküros'un söz konusu atomcu görüşü, insanı, ruhsal sükûnete erişmesini engelleyen üç korkudan, sırasıyla **Tanrı** korkusundan, **ölüm** korkusundan ve **kader** korkusundan kurtarmayı hedefler.

Tanrılar insanların işlerine karışmadıklarına ve onlara müdahale etmediklerine göre, Tanrılardan korkmanın anlamı yoktur.

"Ölümden korkmak anlamsızdır; çünkü yaşadığımız sürece ölüm yoktur, ölüm geldiğinde ise artık biz yokuzdur."

Nihayet atomların düşüş ve çarpışmaları bir zorunluluğa, mutlak bir determinizme dayanmayıp, atomların gösterdiği küçük bir sapmanın sonucu olarak gelişigüzel ve rastlantısal olduğundan, **kaderden** de korkmaya hiç gerek yoktur.

İnsan bu korkulardan kurtulduğu zaman, en yüksek amaç olan mutluluk yolunda tüm engelleri aşmış olur.

Ahlak Anlayışı

Epikuros, tek amaç olarak mutluluğa ulaşmayı hedeflemesine bağlı olarak, **istenç özgürlüğü** fikrinin savunucusu olmuştur.

İnsan mutlak ve kaçınılmaz bir zorunluluğun kölesi olamaz, o kendi kaderini belirleyebilir ve felsefenin görevi, insana bunun kanıtlanmasıdır.

İstenç Özgürlüğü Kavramı

İstenç özgürlüğü sorununun Epikuros için büyük bir önemi vardır.

Bir indeterminizm olarak istenç özgürlüğü, Yunan felsefesinde ilkin Epikuros'ta tam bir açıklıkla ortaya çıkmıştır.

İnsanın kendi kaderini kendisinin belirleyebileceği

Erdem, doğru yaşamak düşüncesiyle bağlantılıdır; doğru yaşamaksa mutluluğu aramak ve ona ulaşmakla bağlantılıdır.

Bilgelik erdemdir sözü Epikuros'ta bu bağlamda şekillenir.

Epikurosçu erdem öğretisinde önemli olan kavram **dostluk** kavramıdır.

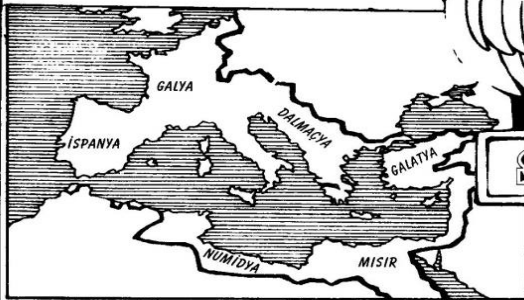
Ona göre bilgelige yaraşan insani ilişki biçimi dostluktur.

Stoa Okulu

Stoacılar, insan yaşamının anlamını öğrenmek için, bu yaşamı kesinlikle evrenin çerçevesi içinde dikkate almanın gerekliliğine inanıyorlardı.

Bu nedenle **fiziğin** Stoa felsefesinde her zaman önemli bir yeri olmuştur.

**Roma İmparatorluğu
dört yüzyıl kadar yaşadı**

S P Q R

Romalılar pratik düşünce alanında bazı ilerlemeler gerçekleştirdiler. Çimentoyu buldular, yapılarda kemer kullanmaya başladılar, ilk kez lağım sistemleri kurdular ve devlet işlerinde memurlar çalıştırmaya başladılar.

AUGUSTUS'un öldüğü M.S. 14 yılında ROMA İMPARATORLUĞU

Marx'ın deyişiyle "Yunanistan'ın Roma'ya göç etme biçimi" Stoacılıktı.

Stoacılara göre fizik önemliydi, çünkü; onlara göre gerçek olan, kesinlikle "**maddî olan**"dır.

Eflâtun'un ideler varsayımına karşı olan bu anlayışa başka bir düşünce daha eklenmiştir:

Stoacılara göre; maddî ve somut olan gerçeklik, "canlı" bir bütün oluşturur, tıpkı bir organizma gibi.

Metafizik

Stoacılar **mantık** konusuna, ilkçağda, Aristoteles'ten sonra en fazla katkıda bulunmuş filozoflardır.

Stoacılar, nesnel bir rasyonaliteyi ve akılla anlaşılabilir gerçekliği, ayrı bir İdealar dünyasına değil de maddi dünyaya yerleştirmişlerdir.

Tüm maddî varlıklara etki eden bir "**evren ruhu**" vardır.

Maddi bir şey olarak tasavvur ettikleri bu evren ruhunu Stoacılar, "**gerçek ateş**" olarak kabul ederler.

Ateş en hassas unsurdur ve tüm eşyayı etkisine alma yeteneğine sahiptir.

Gerçek ateşten oluşan evren ruhu, evreni bir bütün olarak birleştiren bir güçtür.

Stoacılara göre "**ölüm**", bedenin ve ruhun, evrenin beden ve ruhuna dönmesidir.

Bunun içindir ki ölüm korkulacak bir şey olamaz.

Çünkü ölümle, beden ve ruh aslına dönmüş olur.

Bir evren ruhu ve bir evren bedeni kabul etmekle, Stoa metafiziği tam anlamıyla "**panteist**" olmuş bulunuyor.

Onlarda Tanrı, maddeden ayrı olan tinsel bir ilke ya da varlık değildir.

Tanrı da tıpkı şekil verdiği, etkilediği, eylemde bulunduğu dayanak ya da edilgin ilke gibi, maddi bir yapıdadır.

Tanrı, evren düzenine **içkin** olan, etkin ateştir.

Tanrı dünyadan ayrı değildir; dünyanın cismi ya da maddesidir fakat o, daha ince bir maddedir;

her tür harekete ve değişik biçimler almaya uygun bir yapıda olmakla birlikte, hareketsiz ve biçimden yoksun olan ilk öğelerin, hareket ettirici ve şekil verici ilkesidir.

Stoacıların panteizminden başka bir sonuç daha çıkar:

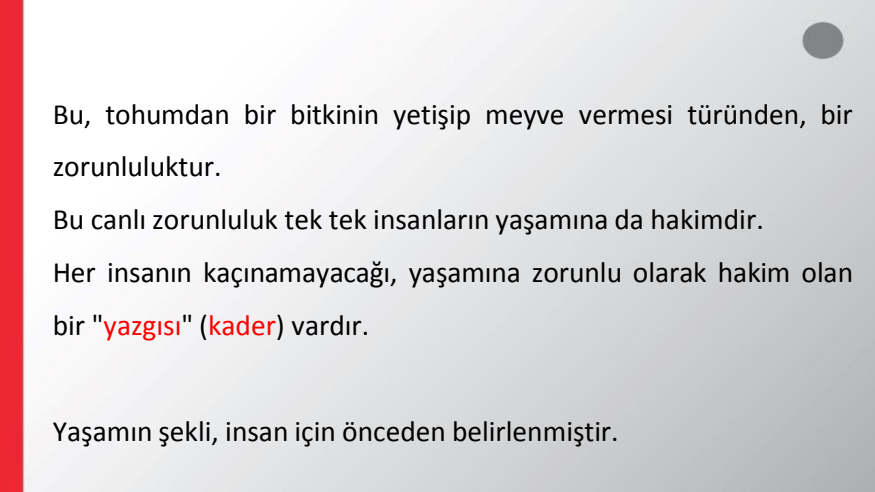
Onlara göre her şey, ölçülü bir "amaç "a göre yapılmıştır ve bu amaca göre hareket eder.

Öncelikle, olan her şey "**zorunlu**" olarak olur.

Bu evrene **zorunluluk** hakimdir.

Evrende rastlantıya yer yoktur.

Ancak bu zorunluluk kendiliğinden bir zorunluluk olmayıp, içten ve canlı bir zorunluluktur.

Bu, tohumdan bir bitkinin yetişip meyve vermesi türünden, bir zorunluluktur.

Bu canlı zorunluluk tek tek insanların yaşamına da hakimdir.

Her insanın kaçınamayacağı, yaşamına zorunlu olarak hakim olan bir "**yazgısı**" (**kader**) vardır.

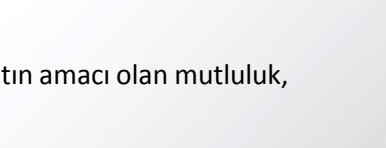
Yaşamın şekli, insan için önceden belirlenmiştir.

Ahlak Anlayışlar

Stoacıların ahlâk görüşlerine temel aldıkları bir başka ilkeye göre de, insan "**doğaya göre**" yaşamalıdır.

Yani insan, bedeni ve ruhu ile bir parçası olduğu evren konusunda bir bilince sahip olmalıdır.

İnsan evrenin bütünü içindeki yerini ne kadar kesin olarak belirlerse, o derece uyumlu bir yaşama kavuşur.

Buna göre, hayatın amacı olan mutluluk,

erdemden yani doğal yaşamdan,

doğaya uygun yaşamadan,

insan eyleminin doğal yasayla uyuşmasından,

insanın iradesinin Tanrının iradesine uygun düşmesinden

meydana gelir.

Stoacıların **din anlayışı**na da yine bu açıdan bakılmalıdır.

Stoacılar halk dinini olumlu karşılar.

Ancak onlara göre halk dinindeki birçok Tanrıları önemsememek, bunları, dinin gösterdiği gibi değil de, felsefî bir yorumla anlamak gerekir.

Söz gelişi eski Yunan dininin en büyük Tanrısı Zeus, Stoacılara göre "**Evren ruhu**"ndan başka bir şey değildir.

Septisizm

Septisizm; her tür bilgi savını kuşkuyla karşılayan, bunların temellerini, etkilerini ve kesinliklerini irdeleyen, ayrıca aklın kesin bir bilgi elde edemeyeceğini, hakikate erişilse dahi sürekli ve tam bir şüphe içinde kalınacağını, mutlak'a ulaşmanın mümkün olmadığını savunan felsefi görüştür.

Septisizm felsefe tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir; zira felsefe tarihi boyunca yerleşik kanılar ve inançları sarsmış, felsefe, bilim ve özellikle din konusunda birçok anlayışın değişmesine ortam hazırlamıştır.

Antik çağ Yunan bilgiciliğinin kurucusu **Protagoras** tarihte ilk şüphelenen, şüpheci (septisist) düşünürdür.

Protagoras “Her şeyin ölçüsü insandır.

Her şey bana nasıl görünürse benim için öyledir.

Pyrrhon'un MÖ 3. yüzyılda gelişen kuşkuculuğun en önemli temsilcidir.

Kuşkuculuk (Septisizm) ve Temel Nedenleri

Neden Septisizm

- Septisizmi yaratan en önemli neden, büyük bir çalkantının yaşandığı Helenistik dönemde kuşkucuların zihinsel barış ya da **dinginliğe erişme umutları**ydı.

- Gündelik deneyimlerimiz, duyularımızın sık sık yanılgıya düştüğünü göstermiştir.
- Geçmişte kabul edilen bazı bilgilerin, bugün apaçık bir biçimde reddedildiği ve çürütüldüğü
- Yine bilim tarihi, insanların geçmişte doğru olarak kabul ettikleri birçok bilimsel görüşün, bugün artık doğru kabul edilmediğini göstermektedir.

Bir Tavrı Olarak Şüphecilik

Felsefenin en önemli niteliklerinden birisi, eleştirici olmasıdır.

Felsefe, tarihsel olarak Yunan dünyasında daha önceden mevcut olan dinsel-mitolojik dünya görüşünün bir eleştirisi olarak başladığı gibi her filozofun da kendinden önceki bilgi birikimini sorgulamak ve eleştirmekle işe başladığı bir gerçektir.

Septikler tam anlamıyla mutlu olmayı isteyen insanın şu üç soruyu yanıtlaması gerektiğini söylerler:

- (1) Varolan şeylerin gerçek doğası nedir?
- (2) Varolan şeyler karşısında nasıl bir tavır almalıyız?
- (3) Benimsenen tavrın sonucu ne olacaktır?

Pyrrhon septik görüşlerini ifade etmeye, kendisinden önceki felsefenin temel sorusunu oluşturan

"**gerçekliğin ne olduğu**" sorusunu sorarak başlamıştır.

Görünüşlerin gerisindeki gerçeğin bilinemeyeceğini söyleyen septikler, insanların yalnızca şeylerin kendilerine nasıl göründüğünü bilebileceklerini,

aynı şeylerin farklı insanlara farklı göründüğünü

ve bizim bu görüşlerden hangisinin doğru olduğunu, hangi insanın haklı olduğunu söyleyemeyeceğimizi

savunan Pyrrhon'a göre, her iddia için birbirlerine çelişik olan iki kanıt ya da düşünce ileri sürülebilir.

O, bütün bunların, biz insanların hiçbir şeyden emin olamayacağımızı ve hiçbir konuda kesinliğe ulaşamayacağımızı gösterdiğini, bundan dolayı,

bilge kişiye düşen şeyin, görünüşün gerisindeki gerçeklik üzerine konuşmak, varlığın **idealardan** ya da **madde ve formdan** meydana geldiğini söylemek yerine,

bu türden anlamsız spekülasyonlardan vazgeçmek ve hiçbir konuda hüküm vermeyerek, **yargıyı askıya almak** olduğunu belirtir.

Bilge kişi, hiçbir şey hakkında, onun belirli bir şey olduğunu söylememeli, "o böyledir" demek yerine,

"bana böyle görünmektedir" ya da "böyle olabilir" demelidir.

Septik Ahlak

Şeyler arasında bir ayırım gözetmeme, yargıyı askıya alma, hiçbir konuda hüküm vermeme tavrının sonucunda,

ortaya hiçbir şeye değer vermeme, mutlak bir kayıtsızlık ve aldırmazlık,

hiçbir şeyden şöyle ya da böyle etkilenmemeyeyle belirlenen bir **sükûnet ve ruh dinginliği** halinin çıkacağını söyleyen Pyrrhon'a göre,

kuşkunun nihai hedefi, tam bir duygusuzluğa karşılık gelen, bu **iradesizlik, aldırmazlık ve dinginlik** halidir.

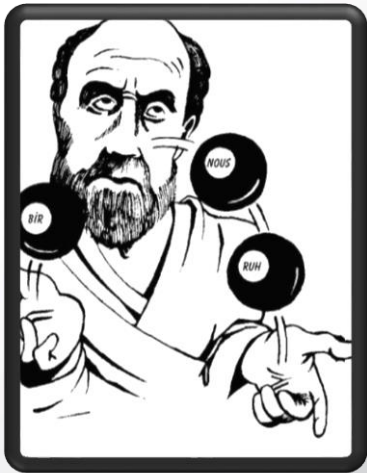
Ona göre, septik felsefe insanı, bu şekilde mutluluğa götürebilir, zira bu felsefe insana, varlığın bilgisinin olamayacağını göstermekle, bu tür bir bilgiyi, varlık üzerine spekülatif tartışmayı anlamsız hale getirir, bilginin imkânsız olduğunu gösterirken de insanı boş kuruntulardan kurtarır.

Ona göre, **ölümün** ne olduğunu bilmediğimize ve aynı şekilde ölümden sonraki yaşam hakkında bir bilgimiz olamayacağına göre, ölümden hiç korkmamamız gerekir.

Çünkü insan bilmediği ve bilemeyeceği şeylerle ilgili korku ve tedirginlik içinde olamaz.

Bilgi mümkün olmadığı için insan bilgilenmek amacıyla araştırma yapmaz ve kendisini zahmete sokmaz.

Yeni Platonculuk (**Plotinos**)

Helenistik-Roma döneminde ortaya çıkan sonuncu önemli felsefe akımı, Plotinos (MS 205-270) tarafından kurulmuş olan Yeni-Platonculuktur.

Yeni-Platonculuk, yalnızca tarihsel bakımdan da değil Hıristiyan Ortaçağ felsefesiyle İslam felsefesine yaptığı etkiler bakımından önem taşıyan bir felsefedir.

Plotinos'un felsefesi, mistik teolojik anlamda kullanılmaya son derece uygun bir felsefedir.

Zira, Plotinos'un felsefesinde, Pythagoras'tan ve Platon'dan gelen "öte dünyacı" eğilim, onun felsefenin nihai ve en yüksek amacı olarak gördüğü,

Tanrıya yükseliş ya da Bir olanla birleşme sürecinde en tam ve en sistematik ifadesini bulur.

Bu nedenle, onunla birlikte, felsefe yalnızca mantık, kozmoloji, psikoloji, metafizik ve ahlaki değil, bir din teorisi ve mistisizmi de içermek durumuna gelir.

Teolojik bir yaklaşım

Plotinos'ta felsefe, felsefe olmaktan çıkarak, bir tür din ya da bir kurtuluş felsefesi haline gelir.

Plotinos'un felsefesini ayrı, özgün ve son derece önemli bir felsefe haline getiren hususların en başında,

bu felsefenin gerçekliğin spekülatif bir tasvirini **dini bir kurtuluş öğretisi**yle bir araya getirmesi geliyordu.

Yeni-Platoncu felsefe, dünyayı tasvir etmekle yetinmeyip, onun kaynağı, insanın bu dünyadaki yeri ve insanların bu dünyada karşı karşıya kaldıkları ahlaki ve manevi güçlüklerin üstesinden nasıl gelecekleriyle ilgili bir açıklama geliştirdi.

Kendisine Platonculuđu rehber edinen Plotinos, ustanın Devlet adlı diyalogunda yer alan iyi İdeasıyla ilgili görüşlerinden yola çıktı ve Platon'un iyi İdeasını Tanrılaştırdı.

Söz konusu İyi İdeasıyla güneş arasında bir analogi kuran Platon, İyi İdeasının varlık ve bilginin ötesinde olduğunu öne sürmüştü. Bilginin de ötesinde olan İyi İdeası, bir tür **sezgiyle**, matematik ve diyalektikle uzun yıllar boyunca uğraştıktan sonra, ruha düşecek bir **kıvılcımla**, **aydınlanma** yoluyla kavranabilir.

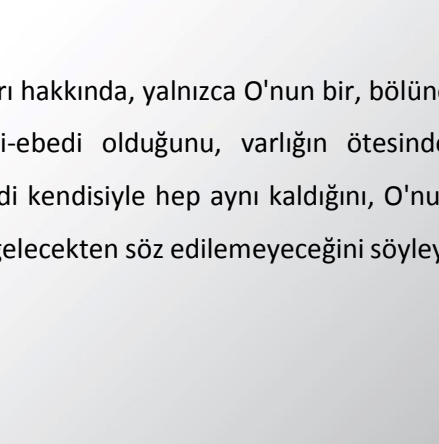
Varlık Anlayışı

Plotinos'a göre, Tanrı, varlığa o derece **aşkındır** ki O'nun hakkında söyleyeceğimiz her şey, cansız varlığı ya da insan varlığını betimlerken ve açıklarken kullandığımız her niteleme, yalnızca O'nu sınırlamaya yarar.

Bu nedenle, Tanrıya, iyilik, güzellik, düşünce ve irade yükleyemeyiz, zira bütün bu nitelikler Tanrı için bir sınırlama ve dolayısıyla bir eksikliği ifade eder.

Başka bir deyişle, O'nun ne olduğunu söyleyemeyiz fakat yalnızca, ne olmadığını söyleyebiliriz.

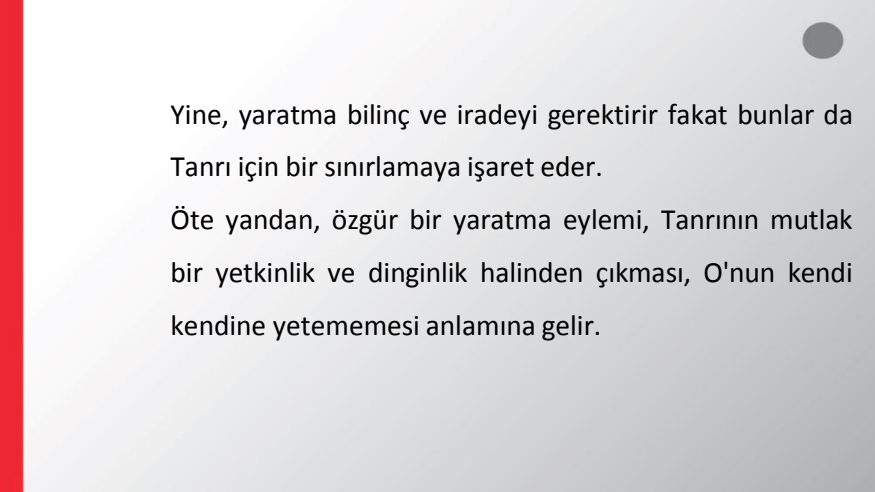

Tanrı hakkında, yalnızca O'nun bir, bölünemez, değişmez, ezeli-ebedi olduğunu, varlığın ötesinde bulunduğunu, kendi kendisiyle hep aynı kaldığını, O'nun için geçmiş ya da gelecekte söz edilemeyeceğini söyleyebiliriz.

Hal böyle olduğuna göre, Tanrı dışında kalan varlıklar, maddi dünya nasıl açıklanabilir?

Bu dünya, Plotinos'a göre, Tanrı tarafından yaratılmış olamaz çünkü yaratma bir eylemdir ve her eylem bir hareketi ya da değişmeyi gerektirir; oysa Tanrı değişmez.

Yine, yaratma bilinç ve iradeyi gerektirir fakat bunlar da Tanrı için bir sınırlamaya işaret eder.

Öte yandan, özgür bir yaratma eylemi, Tanrının mutlak bir yetkinlik ve dinginlik halinden çıkması, O'nun kendi kendine yetememesi anlamına gelir.

Fakat Plotinos bunu da kabul etmez.

O, işte bu noktada bir kez daha Platon'dan yararlanır, onun İyi İdeasıyla güneş arasında kurduğu analojiyi kullanır.

Başka bir deyişle, varolanları açıklayabilmek için Tanrının özgür yaratma faaliyetine başvuramayan Plotinos, bir tür **sudur**, öğretisi geliştirir.

Asıl işlevi, Tanrı ve "yaratıklar" arasındaki mesafeyi azaltmak olan bu öğretiyeye göre, varolan şeyler Tanrıdan, ışık kaynağı olan güneşten nasıl çıkıp yayılıyorsa, öyle çıkıp yayılır, **sudur** eder.

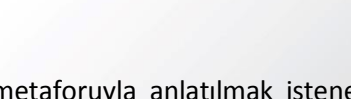

Tanrı var olan her şeyin yetkin kaynağı ve varlık nedenidir.

Bununla birlikte, nasıl ki ışık ışınları güneşe eşitlenemezse, aynı şekilde var olan şeyler de Tanrıya eşitlenemez,

Tanrıyla bir ve aynı olan şeyler olarak görülemez.

Tanrı, ona göre, bu sudur süreci boyunca değişmeden, azalmadan ve hareket etmeden kalır.

Sudur metaforuyla anlatılmak istenen, teist bir görüşle panteist bir görüş arasında tutulan söz konusu orta yoldur.

Plotinos, buradan da anlaşılacağı üzere, sudur anlayışıyla, Tanrının, ilk ilkenin mutlak gücünü ve mutlak bağımsızlığını korumak ister.

Bu anlayış, bütün bir Ortaçağ felsefesine damgasını vuran bir **varlık hiyerarşisi**, daha doğru bir deyişle, değere dayalı bir varlık hiyerarşisine yol açar.

Nasıl ki varlıklar güneşe, ışık kaynağına yakın oldukları ölçüde aydınlık içinde olup, güneşten uzaklaştıkları ölçüde karanlığa gömülürlerse, aynı şekilde Plotinos'un Tanrıdan başlayan sudur sürecinde varlıklar, Tanrıya yakın oldukları ölçüde değerli ve yetkin, Tanrıdan uzak oldukları ölçüde değersiz ve kusurludurlar.

Kurtuluş Kuramı

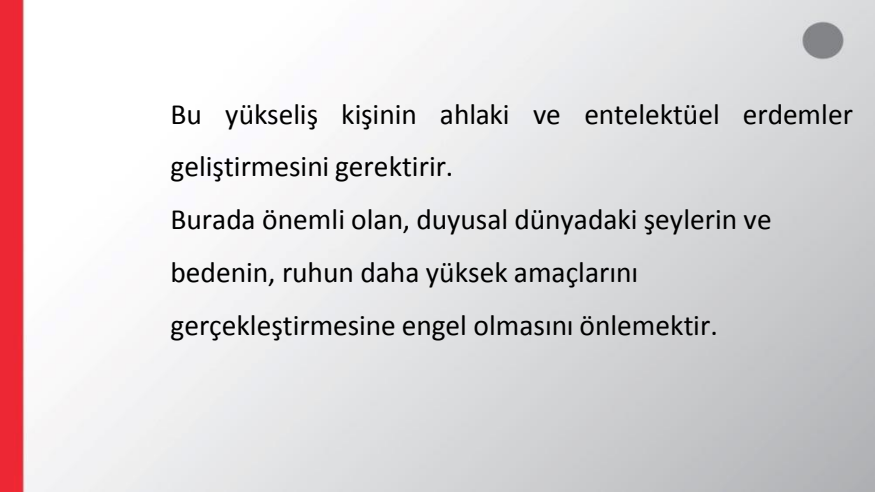
Plotinos, tıpkı diğer Yunan filozofları gibi, insan varlığının biri **ruh**, diğeri **beden** olmak üzere, iki öge ya da bileşenden meydana geldiğini öne sürer.

Bu anlamda, o düalist bir filozoftur.

İnsan ruhunun Tanrıyla birleşmeye yükselişinin güç ve zahmetli bir iş olduğunu söyler.

Ona göre ruh için kurtuluş, onun bedenini, maddenin kirinden kurtularak saflaşması, kendisinin ve tüm varlıkların yüce ve ilk kaynağına yükselmesi ve Tanrıyla birleşmesidir.

Bu yükseliş kişinin ahlaki ve entelektüel erdemler geliştirmesini gerektirir.

Burada önemli olan, duyusal dünyadaki şeylerin ve bedeninin, ruhun daha yüksek amaçlarını gerçekleştirmesine engel olmasını önlemektir.

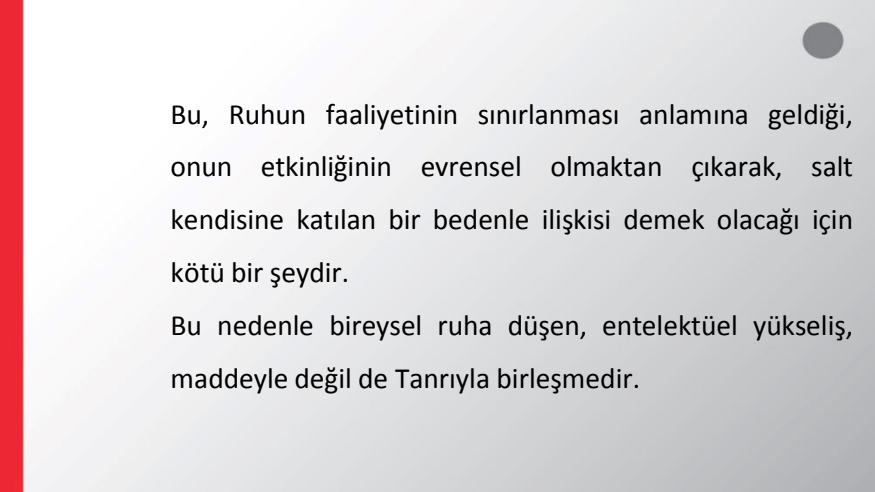

Plotinos'a göre, ruhun felsefedeki entelektüel faaliyete
yükselebilmesi için önce dünyadan ve onun maddi
değerlerinden vazgeçilir.

Kişi, öncelikle kendisini sağlam ve doğru düşünme
bakımından disipline etmelidir.

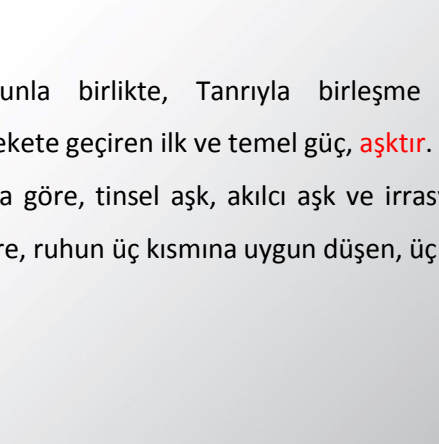

Bu tür bir düşünme, kişiyi bireyselliğinin üstüne yükseltir ve varlıklara ilişkin bilgi yoluyla, insanın kendisini, dünya düzeninin kavramasını ve her şeyin Tanrının eseri olduğunu görmesini sağlar.

Bu, Ruhun faaliyetinin sınırlanması anlamına geldiği, onun etkinliğinin evrensel olmaktan çıkarak, salt kendisine katılan bir bedenle ilişkisi demek olacağı için kötü bir şeydir.

Bu nedenle bireysel ruha düşen, entelektüel yükseliş, maddeyle değil de Tanrıyla birleşmedir.

Bununla birlikte, Tanrıyla birleşme yolunda, ruhu harekete geçiren ilk ve temel güç, **aştır**.

Buna göre, tinsel aşk, akılcı aşk ve irrasyonel aşk olmak üzere, ruhun üç kısmına uygun düşen, üç ayrı aşk vardır.

Bunlardan örneğin irrasyonel aşk insanı duyusallığa gömerken, tinsel aşk tanrılaştırabilir.

Zor bir süreç ve çeşitli aşamalardan sonra ruh, her türlü ayrılık ve ikiliğin ortadan kalktığı bir birlik, mistik bir vecd hali içinde, Tanrıyla birleşme imkanına sahip olabilir.

| TEŞEKKÜRLER